

Ukraina: przyspieszenie pandemii

Sławomir Matuszak, Krzysztof Niecypor

26 października, w wyniku decyzji specjalnej komisji pod przewodnictwem premiera, do czerwonej strefy epidemicznej włączono obwody mikołajowski i rówieński. Oznacza to, że lockdownem objętych jest już 8 z 25 regionów Ukrainy. Tego samego dnia średnia dziennych zakażeń przekroczyła 20 tys., a liczba zmarłych wyniosła 734, co jest antyrekorde od początku pandemii. Starając się walczyć z COVID-19, a także przyspieszyć akcję wakcynacyjną, władze zdecydowały się na wprowadzenie przywilejów dla zaszczepionych, którzy będą zwolnieni z obostrzeń. Ponadto zapowiedziano obowiązkowe wakcynacje dla wybranych grup zawodowych. Działania te wywołały duże kontrowersje wśród społeczeństwa i mogą doprowadzić do rozkwitu rynku nielegalnych świadczeń zaszczepienia.

Komentarz

- Wzrost liczby regionów objętych czerwoną strefą wiąże się z kolejną falą pandemii na Ukrainie, która od początku września gwałtownie przyspieszyła. 22 października zarejestrowano 16,3 tys. nowych zakażeń koronawirusem i 409 zgonów z tego powodu – w obu przypadkach to najgorszy wynik od początku pandemii (zob. wykres 1). 26 października przekroczono granicę 20 tys. zakażeń i 500 zgonów. Poprzednie fale pandemii dotknęły Ukrainę w mniejszym stopniu niż niektórych sąsiadów – zarówno pod względem zakażeń, jak i liczby zmarłych. Obecnie zdecydowanie gorsza sytuacja panuje jedynie w Rumunii, a podobną liczbę nowych przypadków notuje się w Mołdawii i na Słowacji (zob. wykres 2). Warto jednak zaznaczyć, że w tym ostatnim państwie obserwuje się około sześciokrotnie niższą śmiertelność związaną z COVID-19, co prawdopodobnie wynika z lepszego stanu służby zdrowia oraz znacznie wyższego poziomu zaszczepienia ludności.
- Głównym wyzwaniem w ograniczaniu liczby ofiar koronawirusa będzie wydolność ukraińskiej służby zdrowia, która w czasie poprzednich fal zachorowań dawała sobie radę zaskakująco dobrze. Obecnie oddziały covidowe stworzono w 481 szpitalach (łącznie blisko 70 tys. łóżek). Zdecydowaną większość z nich (65 tys.) wyposażono w koncentratory tlenu. Aktualnie w placówkach tych przebywa ponad 45 tys. chorych na COVID-19 lub z jego podejrzeniem, co oznacza, że w skali całego kraju zajęcie łóżek sięga ponad 66%. Wraz ze wzrostem zachorowań władze zaczęły zwiększać liczbę szpitali przyjmujących pacjentów z COVID-19 oraz liczbę miejsc – zarówno zwykłych, jak i na intensywnej terapii (zob. wykres 3). Według przedstawicieli Ministerstwa Zdrowia maksymalna liczba łóżek covidowych może sięgnąć 90 tys. Pandemia nie rozszerza się jednak równomiernie, co oznacza, że zajęcie oddziałów różni się znacząco w

zależności od regionu – od zaledwie 35% w obwodzie kirowohradzkim do blisko 90% w kontrolowanej przez Kijów części obwodu donieckiego. Obecnie szczególnie trudna sytuacja panuje na północy tego ostatniego, w okolicy Kramatorska, gdzie większość szpitali jest pełna bądź znajduje się na granicy zapelnienia. Miasta obwodowe z racji większej liczby placówek leczniczych zazwyczaj radzą sobie lepiej niż mniejsze ośrodki, choć i tu zdarzają się wyjątki, jak Zaporże, gdzie liczba pacjentów z COVID-19 zbliża się do wartości krytycznej (zob. mapa 1). Kolejne – poza infrastrukturą – wyzwaniem stanowi zapewnienie odpowiedniej liczby personelu medycznego, gdyż wiele placówek boryka się z brakiem lekarzy i pielęgniarek.

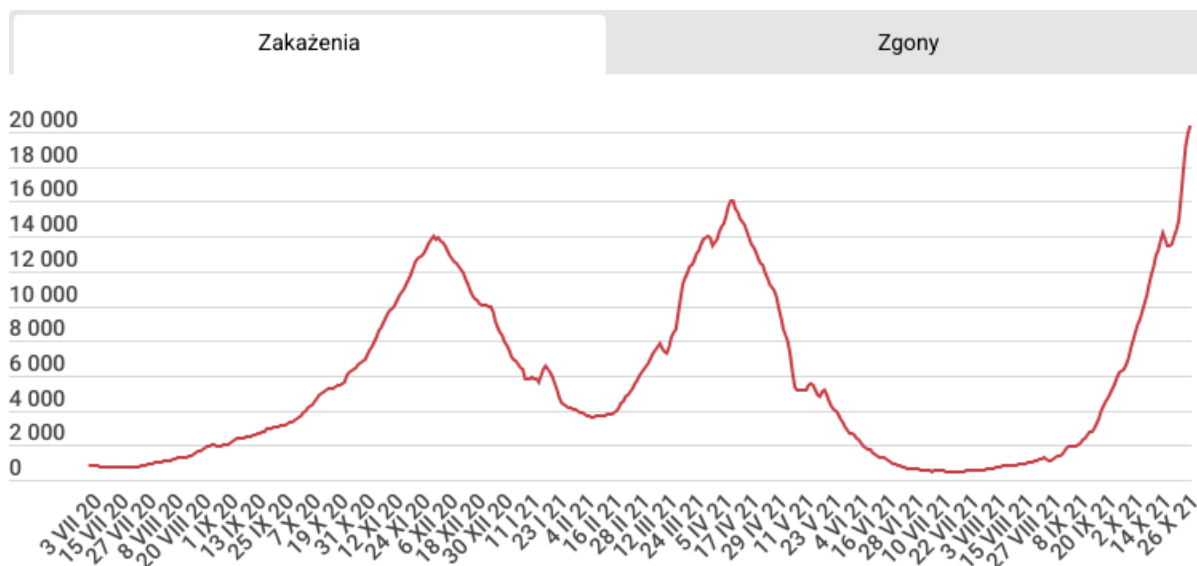
- Zgodnie z obowiązującymi na Ukrainie regulacjami kraj podzielono na cztery strefy (zieloną, żółtą, pomarańczową i czerwoną) w zależności od stanu zagrożenia epidemicznego wyznaczanego określonymi kryteriami (m.in. współczynnikami wzrostu nowych zachorowań, spadku liczby wykonanych testów, poziomu zajętości łóżek respiratorowych oraz liczbą osób hospitalizowanych z powodu zarażenia). Im wyższy stopień zagrożenia, tym bardziej restrykcyjne ograniczenia obowiązują w danym regionie. Obecnie w strefie czerwonej znajduje się 8 obwodów, w pomarańczowej – 13, a w żółtej – zaledwie 4 (zob. mapa 2). W strefie czerwonej obowiązuje nakaz zamknięcia lokali gastronomicznych, centrów handlowych i rozrywkowych, kin, teatrów, placówek edukacyjnych (oprócz klas 1–4), ośrodków sportowych, sklepów niespożywczych, a także zakaz organizacji masowych zawodów sportowych z wyjątkiem tych odbywających się bez udziału publiczności. Powyższe ograniczenia nie dotyczą obiektów i wydarzeń, w przypadku których uczestnicy i organizatorzy posiadają negatywny test z ostatnich 72 godzin lub otrzymali dwie dawki szczepionki, jak również zachowują reżim noszenia maseczek ochronnych i dystans co najmniej 1,5 m. Ponadto od 21 października pomiędzy obwodami podróżować mogą jedynie osoby dysponujące dokumentem poświadczającym wykonanie szczepienia lub negatywnym testem. Z doniesień medialnych wynika, że w przypadku prywatnych przewoźników ograniczenie to jest w dużej mierze fikcją.
- Wprowadzenie przywilejów dla zaszczepionych ma wzmocnić akcję wakcynacji. Do tej pory w pełni zaszczepiło się zaledwie 18,8% Ukraińców, co jest najniższym wynikiem w Europie. Nie wynika to z braku preparatów (dostarczono ponad 25 mln dawek), ale z niechęci społeczeństwa spowodowanej różnego rodzaju teoriami spiskowymi oraz obawami o możliwe skutki uboczne. Niemniej rosnąca liczba obwodów w czerwonej strefie spowodowała w ostatnim czasie przyspieszenie wakcynacji – od 18 do 24 października pierwszą dawkę otrzymało aż milion osób (to dotychczasowy rekord). W ramach forsowanej przez władze polityki szczepionkowej rząd zamierza wprowadzić od 8 listopada nakaz zaszczepienia wszystkich pracowników wybranych zakładów pracy. Zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Zdrowia obowiązkiem temu będą podlegać zatrudnieni w centralnych i terenowych organach władzy wykonawczej, zakładach administracji państwowej, uczelniach wyższych, instytucjach naukowych oraz placówkach oświatowych i edukacyjnych. Tym, którzy nie zastosują się do nowych regulacji, grozić będzie zwolnienie. Wzbudziło to wiele kontrowersji w społeczeństwie, o czym świadczy podpisana przez ponad 25 tys. osób petycja do Biura Prezydenta Wołodymyra Zełenskigo, w której postulują one odpowiedzialność karną dla

wprowadzających przymus szczepień. Krytycznie o tym przepisie wypowiedziała się również rzecznika praw człowieka Ludmyła Denisowa, która wyraziła zaniepokojenie, że nakaz może naruszać prawa i wolności obywatelskie, dyskryminując osoby, które nie zdecydują się na wakcynację. Jednocześnie pojawia się coraz więcej doniesień o kwitującym rynku fałszywych świadectw szczepień. Dotyczy to nie tylko podrobionych papierowych dokumentów, lecz także wpisów do oficjalnego rejestru, przez który można generować kody QR w państwowej aplikacji Dija. Istnienie tego proceduru jest o tyle istotne, że zaświadczenia o wakcynacji uzyskane w Diji są akceptowane przez państwa UE przy przekraczaniu granicy. Trudno ocenić skalę tego zjawiska, ale raczej nie ma ono charakteru marginalnego.

- Trudno prognozować, kiedy obecna fala zakażeń osiągnie szczyt. Ubiegłej jesieni miało to miejsce dopiero na przełomie listopada i grudnia, co może oznaczać, że największe wyzwania Ukraina ma jeszcze przed sobą, szczególnie że na razie nie widać żadnych oznak spowolnienia wzrostu zachorowań. Na podstawie doświadczeń dwóch ostatnich fal można wysnuć wniosek, że system opieki zdrowotnej powinien wytrzymać w skali kraju, lecz w poszczególnych regionach sytuacja może się stać krytyczna. Oddzielną kwestią pozostają koszty gospodarcze związane z wprowadzanymi restrykcjami. 21 października Narodowy Bank Ukrainy zmienił przewidywania w kwestii wzrostu PKB w 2021 r. – z 3,8% na 3,1%. Jeżeli jednak czerwone strefy będą się utrzymywały w wielu obwodach przez długi czas, to nawet ta prognoza może się okazać nadmiernie optymistyczna.

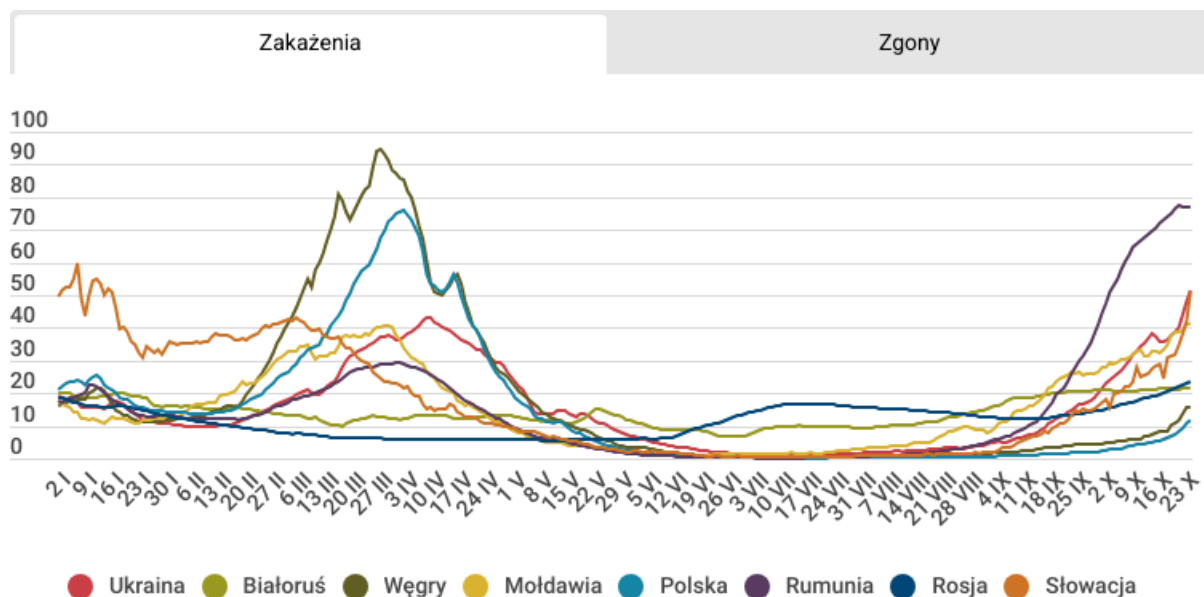
ANEKS

Wykres 1. Dzienna liczba zakażeń i zgonów na Ukrainie

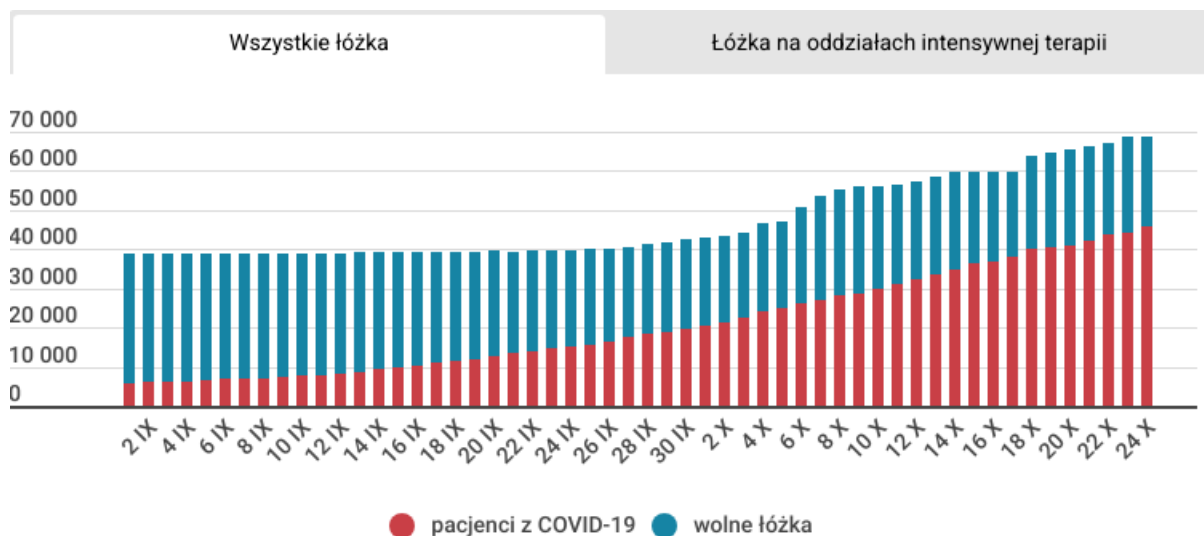
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia Ukrainy.

Wykres 2. Zakażenia i zgony na 100 tys. mieszkańców na Ukrainie i w państwach sąsiedzkich w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia Ukrainy, JHU CSSE.

Wykres 3. Zapełnienie łóżek covidowych na Ukrainie

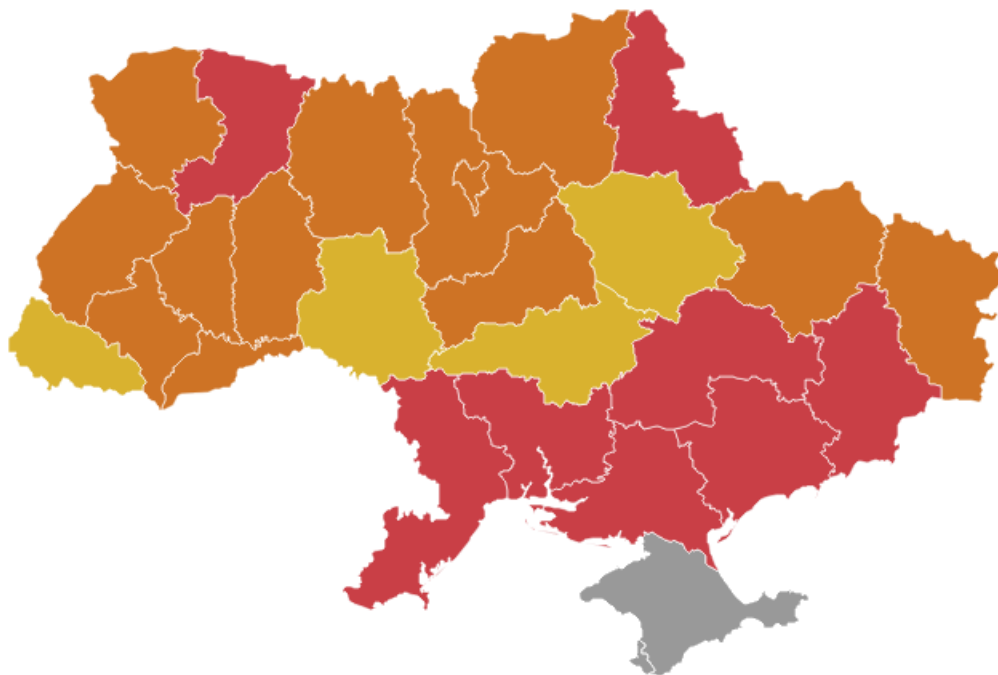

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RBNiO.

Mapa 1. Odsetek zapełnienia łóżek covidowych w poszczególnych szpitalach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RBNiO.

Mapa 2. Podział Ukrainy na strefy epidemiczne (stan na 26 października 2021 r.)

Źródło: Ministerstwo Zdrowia Ukrainy.